

וְאָמַי אַקְרוּן עִירִין. אֶלָּא בְּגִין דְּכִלְהוּ קִיִּימִין
 בְּהַאי עִיר. (תהלים מח) עִיר יִי' צָבָאוֹת. עִיר
 אֶלְהִינוּ. כֹּל אֵינוֹן הֵיכְלִין לְעֵילָא, כֹּל חַד וְחַד
 אַקְרִי עִיר, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר (דניאל ד) עִיר וְקִדִּישׁ.
 וְאֵלִין אֵינוֹן עִירִין, דְּקִיִּימִין לָגוּ בְּגוּ דְהֵיכְלָא,
 דְּקִיִּימִין בְּעִיר, בְּגִין כֶּף אַקְרוּן עִירִין.

הַאי הֵיכְלָא, אֲתַפְּלִיל בְּיַצְחָק, וְכִלָּא אִיהוּ
 בְּהֵיכְלָא דְאַבְרָהָם, בְּגִין דִּימִינָא אַכְּלִיל
 לְשִׁמְאֵלָא. וְתָא חֲזִי, כֹּל חַד וְחַד כְּלִיל
 לְחַבְרִיה. וְהָא אוֹקִימִנָא, דְּבְּגִין דָּא אַבְרָהָם
 עֶקֶד לְיַצְחָק, בְּגִין לְאַכְּלִילָא בִּיהַ דִּינָא, (ג"א
 בִּימִינָא) וְלֹא שְׁתַּכַּחַא שְׁמָאֵלָא כְּלִיל בִּימִינָא (ס"א
 וְלֹא שְׁתַּכַּחַא יְמִינָא עַל שְׁמָאֵלָא וְלֹא שְׁלֵטָא וְכוּ') וְלֹא שְׁלֵטָא יְמִינָא
 עַל שְׁמָאֵלָא.

וְעַל דָּא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּקִיד לִיהַ לְאַבְרָהָם,
 לְקַרְבָּא בְּרִיהַ לְדִינָא, וְלֹאֲתַקְפָּא עֲלוּי,
 וְלֹא פְּקִיד לְיַצְחָק, אֶלָּא לְאַבְרָהָם. וְעַל דָּא
 אֲשַׁתְּכַח, דָּא בְּדִינָא, וְדָא בְּחֶסֶד, וְכִלָּא חַד,
 וְאֲתַפְּלִיל דָּא בְּדָא. וְהַכִּי, אֲתַפְּלִילוּ הֵיכְלִין
 תַּתְּאִין בְּעֵלְאִין.

כַּד נָטִיל יַצְחָק הֵיכְלָא דָּא, כְּדִין כִּלָּא אִיהוּ
 לְטָב. דִּינָא בְּזַכּוּתָא. וְעַל דָּא, בְּעֵי בַר נָשׁ
 דְּדָאִין דִּינָא, לְמִידֵן דִּינָא בְּזַכּוּתָא. בְּגִין דְּאִיהוּ
 רְזָא עֲלָאָה, שְׁלִימוּ דְּדִינָא. בְּגִין דְּלִית שְׁלִימוּ
 דְּדִינָא, אֶלָּא בְּזַכּוּתָא, דָּא כִּלָּא דָּא לָאוּ אִיהוּ
 שְׁלִימוּ. דִּינָא בְּזַכּוּתָא, דָּא אִיהוּ שְׁלִימוּ
 דְּמַהִימְנוּתָא, כְּגוּוֹנָא דְלְעֵילָא.

בְּיוֹמָא דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה, כַּד דִּינָא אֲתַעַר בְּעֵלְמָא,
 בְּעָאן יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, לְאַתְעָרָא רַחְמִי
 מִגּוּ שׁוֹפֵר, כְּגוּוֹנָא דְרְזָא עֲלָאָה. וְהָא
 אוֹקִימִנָא. וּבְעֵינָא לְחַבְרָא דִּינָא לְקַבֵּל זְכוּתָא,
 בְּגִין דְּכַד קִיִּימָא דִּינָא בְּזַכּוּתָא, כִּלָּא אִיהוּ
 בְּחַבְרָא חָדָא. וְעֵילָא וְתַתָּא בְּשְׁלִימוּ. וּכְדִין,

מְשׁוּם שְׁפִלְס עוֹמְדִים בְּעִיר הַזֶּה,
 (תהלים מח) עִיר ה' צְבָאוֹת. עִיר
 אֶלְהִינוּ. כֹּל אוֹתָם הֵהִיכְלוֹת
 לְמַעְלָה, כֹּל אֶחָד וְאֶחָד נִקְרָא עִיר,
 כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (דניאל ד) מִלְּאָף וְקִדּוּשׁ.
 וְאֵלוּ הֵם עִירִין שְׁעוֹמְדִים לְפָנֵי
 וְלַפְּנִים שֶׁל הֵהִיכָל, שְׁעוֹמְדִים
 בְּעִיר. מְשׁוּם כֶּף נִקְרָאִים עִירִין.
 הֵהִיכָל הַזֶּה נִכְלָל בְּיַצְחָק, וְהַכֹּל
 הוּא בְּהֵיכָל שֶׁל אַבְרָהָם, מְשׁוּם
 שֶׁהֵימִין מְכַלִּיל אֶת הַשָּׁמַיִל. וְכַא
 רְאָה, כֹּל אֶחָד וְאֶחָד כּוֹלֵל אֶת
 חֲבֵרוֹ, וְהָרִי בְּאֵרְנוּ שֶׁבְּגַלֵּל זֶה
 אַבְרָהָם עֶקֶד אֶת יַצְחָק, כְּדִי
 לְהַכְּלִיל בּוֹ דִּין (בְּיָמִין) וְלְהַפְּצָא
 שְׁמַאל כְּלוּל בְּיָמִין, (וְלְהַפְּצָא הַיָּמִין עַל
 הַשְּׁמַאל וְלְהַשְׁלִיט וְכוּ') וְלְהַשְׁלִיט אֶת
 הַיָּמִין עַל הַשְּׁמַאל.

וְעַל כֶּף הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צְוָה
 אֶת אַבְרָהָם לְהַקְרִיב אֶת בְּנוֹ לְדִין
 וְלְהַתְּחַזֵּק עָלָיו, וְלֹא צְוָה אֶת
 יַצְחָק אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם, וְעַל כֵּן
 נִמְצָא זֶה בְּדִין זֶה בְּחֶסֶד, וְהַכֹּל
 אֶחָד, וְנִכְלָלוּ זֶה בְּזֶה, וְכֶף נִכְלָלוּ
 הֵהִיכְלוֹת הַתַּחְתּוֹנִים בְּעֵלְיוֹנִים.
 כְּשֶׁנִּמְצָא יַצְחָק אֶת הֵהִיכָל הַזֶּה,
 אֲזִי הַכֹּל הוּא לְטוֹב. דִּין בְּזַכּוּת.
 וְעַל כֶּף צְרִיף אָדָם שְׂדֵן דִּין לְדִין
 דִּין בְּזַכּוּת, מְשׁוּם שֶׁהוּא סוּד
 עֲלוּן שְׁלֵמוֹת הַדִּין. מְשׁוּם שְׂאִין
 שְׁלֵמוֹת שֶׁל דִּין אֶלָּא בְּזַכּוּת, זֶה
 כִּלָּי זֶה אֵינוֹ שְׁלֵמוֹת. דִּין בְּזַכּוּת
 זֹהִי שְׁלֵמוֹת הָאֵמוּנָה כְּמוֹ
 שְׁלֵמְעֵלָה.

בְּיוֹם שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, כְּשֶׁדִּין
 מִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם, צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל
 לְמַטָּה לְעוֹרֵר רַחֲמִים מִתּוֹף שׁוֹפֵר
 כְּמוֹ הַסּוּד הַעֲלִיּוֹן, וְהָרִי בְּאֵרְנוּ.
 וְצְרִיכִים לְחַבֵּר דִּין כְּנֶגֶד זְכוּת,
 מְשׁוּם שֶׁכְּשֶׁעוֹמֵד דִּין בְּזַכּוּת, הַכֹּל
 הוּא בְּחַבְרָא אֶחָד, וּמַעְלָה וּמַטָּה
 בְּשְׁלֵמוֹת, וְאֵז - (אִיּוֹב א) וְעוֹלָתָה

וְעוֹלָתָה קִפְצָה פִּיהַ, (אִיּוֹב ה)

קפצה פיה, שאין לה רשות להסטיין ולקטרג בעולם. ואז הכל ביחוד אחד פראוי, ודין בלי זכות אינו דין.

וזהו שישראל, שיש להם דין בזכות. אבל לשאר העמים אין להם דין בזכות, ועל פן אסור לנו לסדר דינים שלנו בערפאות של עמים עובדי עבודה זרה, שהרי אין להם חלק בצד האמונה שלנו, שפתיב (תהלים קמז) לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום. ומצד של ישראל, כל מי שדן דין ולא הכליל בו זכות - זהו חוטא, שגורע סוד האמונה, ומסטה עצמו לאותו צד שאין בו דין בלי זכות.

ובא ראה, פשעמדי סנהדרין למטה לדון דיני נפשות, הצטרכו לפתח בזכות כדי להכליל זכות בדין. ועוד, שהרי נקראו מבית הזכות. ועל פן השתדלותם לפתח בזכות, ומתחילים בזכות מן הקטן, ואחר כך נשלם הדין מן העליון, להיות זכות פלולה בדין. זה למעלה וזה למטה. דין בזכות - שלמות הדין. זה ללא זה אינו שלמות. ומשום זה יצחק ורבקה הם פאחד, זה דין וזה זכות, להיות שלמות פאחד. אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה שלמה ללכת בדרך אמת, כמו שלמעלה.

בא וראה שהם לא דנים דין אלא בזכות, ולעין זכות פראשונה להיות פלול זה בזה. וסנהדרין מהפכים בזכות בדין, להכליל הכל פאחד, כדי שלא ישלט הצד האחר. שהרי פשזכות לא נמצאת, הצד האחר נמצא, שנקרא חובה, ומתחברת בדין ומתחזקת, וזהו דין בחובה.

חובה, ואתחברת בדינא, ואתתקפת ודא הוא דינא בחובה.

דלית לה רשו לאסטאה ולקטרגא בעלמא. וכדין פלא ביחודא חדא כדקא יאות. ודינא בלא זכו לאו איהו דינא.

ודא איהו דישראל, דאית לון דינא בזכותא. אבל שאר עמין, לא אית לון דינא בזכותא, ועל דא אסיר לן, לסדרא דינין דילן בערפאי דעמין עובדי עבודה זרה, דהא לית לון חולקא בסטר מהימנותא דילן. דכתוב, (תהלים קמז) לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום. ומסטר דישראל כל מאן דדאין דינא, ולא אכליל ביה זכות, דא איהו חטי, דקא גרע רזא דמהימנותא, ואסטי גרמיה לההוא סטרא, דאית ביה דינא בלא זכות.

ותא חזי, פד קיימי סנהדרין לתתא, למידן דיני נפשות, אצטריכו למפתח בזכותא. בגין לאכללא זכותא בדינא. ותו, דהא אקרון מבי זכותא. ועל דא, אשתדלותא דילהון, למפתח בזכותא, ושראן בזכותא מזעירא, ולבתר אשתלים דינא מעלאה. למהוי זכותא פליל בדינא. דא לעילא, ודא לתתא. דינא בזכותא, שלימו דדינא. דא בלא דא, לאו איהו שלימו. ובגין פך, יצחק (דף רנ"ז ע"ב) ורבקה כחדא אינון, דא דינא, ודא זכותא, למהוי שלימו כחדא. זפאה חולקיהון דישראל, דקודשא ברוך הוא יתב לון אורייתא שלימתא, למיהף בארח קשוט, פגוונא דלעילא.

תא חזי, דאינון לא דינין דינא, אלא בזכו, ולעינא זכותא בקדמיתא, למהוי כליל דא בדא. וסנהדרין קא מהפכי בזכותא בדינא, לאכללא כלא כחדא, בגין דלא ישלוט סטרא אחרא. דהא כד זכותא לא אשתכח, סטרא אחרא אשתכח, דאקרי